

Cvetje s polja modroslovskega.

(Spisal dr. Fr. L.)

(Dalje).

3. Nravni red.

Ko pride človek na svet, najde okrog sebe določene ali trdne razmere, v katerih mora živeti. Najbližja mu je domača družina: oče, mati, bratje in sestre, potem so sosede, domači znanci, sorodniki; nadalje domača srenja, potem domači rod, domača dežela, morda država — — — vse to spoznava mladi človek polagoma in vidi, da teh razmer ne more premeniti, temveč mora se jim ukloniti. Zlasti tudi spoznava, kako mu je treba ravnati v teh razmerah: kako s stariši in kako z drugimi ljudmi. Ljudje namreč, s katerimi živi in s katerimi se domenja z besedo, povedó mu vse, česa treba ali kaj od njega zahtevajo. Ako se ukloni pokorno razmeram, živi v družbi dobro in mirno; ako pa se ustavlja, zadenejo ga razne neprijetnosti ali kazni. Tako moč imajo do njega določene navade, šege in razmere.

Toda ta red, o katerem govorimo, ni samo neka vnanja stvar. Mladi človek vidi in spoznava, da se mora ukloniti onim razmeram posebno zato, ker mu veleva tako notranji glas in ga priganja notranja moč. Spoznava, da mora tako biti, da je to in ono storiti dolžan, kakor so tudi drugi dolžni njemu dati in storiti različne stvari. Tako polagoma spoznava, kaj je dolžnost, kaj dobro, slabo, krivda, pregrešek. Sploh: čimdalje bolj se človeku jasni, kaj je *n r a v n i r e d*. Seveda si ne pridobi vsak človek modroslovnega spoznanja, kaj je *nravni red*: toda vsakdo umeva bistvo tega reda in njegove zahteve, moč in veljavo. Celó poldivji človek dobi polagoma toliko tega spoznanja,

da umeva *nravne dolžnosti* do starišev, dolžnosti pravice in resničnosti. O tem pričajo vsi potovalci, ki poznajo tuje narode. Nobenega naroda ni, ki ne bi imel *nravnih pojmov*, ki bi ne ločil dobrega dejanja od slabega in ki bi ne imel tistega človeka za kazni vrednega, ki je storil kako zlo.

Zato so bili prepričani že stari modrijani, da je *nravni red* splošen ali pri vseh ljudeh, in pa povsod isti, t. j. povsod velja bistveno isti red, čeprav so v nekaterih navadah ali nazorih razlike.

Kakor vlada v vesoljnosti trdni in nepremakljivi *prirodni red*, tako je za vesoljni človeški rod in za vsa umna bitja določen trden red, ki je tudi nepremeljiv, red, ki uravnava prosta bitja in njih dejanja. red, ki je utrjen v naši človeški naravi, ki je tudi večni.

Ne smemo si pa tega reda misliti tako, kakor da je določen samovoljno, kakor bi se bilo komu zljubilo, marveč red je tak, kakoršnega zahteva bistvo umnih bitij. Ako premislimo prepoved: „Ne kradi!“ ni ta prepoved samo zato, da bi ne smeli delati tega, kar bi hoteli, marveč ta prepoved določa, naj se imetje ne moti

ali ne jemlje, in prav to zahteva naša narava sama.

Ako se sedaj vprašamo: Od kod je neki ta red, treba reči, da je od Boga, najvišjega bitja. Ker je ta red popolnoma v soglasju z bistvom stvarij, zato more biti le od taistega bitja, od katerega so vse stvari. *Nravni red* je ustanovil ravno isti stvarnik, ki je ustanovil *prirodni red* in določil bistvo stvarjem. To je popolnoma jasno. Saj *nravni red* ne more viseti

Kraljica Omfala. (Kip iz 'Villa Albani'.)